

CONCEPTUL

PROGRAMULUI NAȚIONAL DE ACCELERARE A DEZVOLTĂRII MUNICIPIULUI BĂLȚI ÎN CALITATE DE POL DE DEZVOLTARE

Prezentul Concept este elaborat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale în comun Agenția de Dezvoltare Nord, în conformitate cu prevederile pct. 34 din Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020.

Prezentul Concept reprezintă viziunea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale în vederea elaborării Programului național de accelerare a dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare (*în continuare Program*), în corespundere cu prevederile Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR) pentru anii 2022-2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.40/2022 din 26.01.2022.

Structura și informația despre noul document de politici publice propus	
1. Denumirea documentului	Programul național de accelerare a dezvoltării municipiului Bălți în calitate de pol de dezvoltare.
2. Tipul documentului de politici publice care se propune a fi elaborat	<p>Documentul de politici publice propus spre elaborare constituie un Program, care va fi implementat printr-un plan de acțiuni.</p> <p>Programul urmează a fi elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice și va viza domeniul de activitate al Guvernului – dezvoltarea regională, stabilit la art. 4 lit. h) din Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern.</p> <p>Orizontul de timp de planificare al Programului va constitui perioada 2023-2027 în corespundere cu perioada de implementare Programelor Operaționale Regionale Nord, ce prevăd o perioadă de realizare de trei ani. (2022-2024; 2025-2027).</p>
3. Problema care urmează a fi abordată	<p>Tendențele actuale de dezvoltare a Republicii Moldova continuă să fie dominate de avansarea modelului monopolar de dezvoltare, caracterizat de concentrarea disproporționată a resurselor și bunăstării în mun. Chișinău, pe fundalul marginalizării crescânde a regiunilor periferice.</p> <p>În prezent, produsul regional brut/locuitor în mun. Chișinău este de aproape 5 ori mai mare decât în regiuni, ceea ce afectează negativ competitivitatea economică a Republicii Moldova și indicatorii medii de calitate a vieții cetățenilor țării, stimulând perpetuarea migrației externe și interne.</p> <p>Așa cum relevă analiza efectuată în contextul elaborării SNDR 2022-2028, unul din principalii factori care au compromis și continuă să</p>

compromită echilibrul dezvoltării teritoriale a Republicii Moldova constă în gradul scăzut de urbanizare a țării (43% - cel mai jos de pe continentul european) și, implicit, o rețea urbană extrem de fragilă și subdezvoltată, incapabilă să asigure o dezvoltare policentrică durabilă.

O cauză majoră care amplifică modelul monopolar de dezvoltare teritorială a Republicii Moldova constă în existența unui decalaj demografic și economic foarte mare dintre primul (mun. Chișinău) și cel de-al doilea (mun. Bălți) după mărime centre urbane din țară, ceea ce subminează foarte mult perspectivele de dezvoltare policentrică a teritoriului național.

SNDR 2022-2028 evidențiază în mod direct marginalizarea și periferizarea economică, socială, culturală, educațională și administrativă a mun. Bălți și impactul negativ al acestei situații asupra echilibrării dezvoltării teritoriale a Republicii Moldova.

Astfel, în ultimii 30 de ani populația mun. Bălți s-a redus cu peste 20%, ceea ce este mai mult decât declinul demografic din alte orașe din țară (de exemplu, Soroca și Cahul – 17%, Ungheni – 13%, Comrat – 10%). Mai mult decât atât, mun. Bălți se caracterizează prin aceleași tendințe de emigrare a populației tinere și active ca și celelalte regiuni din țară.

Aparent, mun. Bălți este al doilea centru industrial al țării, asigurând peste 14% din volumul total al producției industriale fabricate în Republica Moldova și concentrând 6,4% din numărul de salariați¹.

Totodată, o analiză mai profundă a indicatorilor relativi de dezvoltare socio-economică dezvoltă mai multe carențe sistemice care afectează competitivitatea economică și calitatea vieții cetățenilor în mun. Bălți.

În acest context, nivelul salariului mediu în mun. Bălți s-a redus față de media națională de la 122% în anul 2000 la 95% în anul 2021.

Totodată, după un șir de indicatori, se evidențiază descreșterea ponderii mun. Bălți în totalul valorilor pe Republica Moldova²:

- Ponderea în volumul total al investițiilor capitale (din toate sursele) s-a redus de la 8,6% în 1995 la 4% în 2020;
- Ponderea în totalul lucrărilor de construcție executate s-a redus de la 6,6% în 2005 la 3,4% în 2020;
- Ponderea în cifra de afaceri a comerțului cu amănuntul s-a redus de la 8,9% în 2005 la 3,4% în 2020;

¹ Conform datelor BNS pentru anul 2020;

² Conform datelor BNS.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ponderea în suprafața totală de fond locativ nou dat în folosință s-a redus de la 8,6% în 1995 la 1,8% în 2020. <p>Cu excepția creșterii industriale concentrate în Zona Economică Liberă și bazată pe naveta forței de muncă relativ ieftine din raioanele proxime, mun. Bălți este caracterizat de un decalaj enorm față de mun. Chișinău. Astfel, raportat per locuitor, volumul comerțului în mun. Bălți constituie 28% față de nivelul mun. Chișinău, a construcțiilor – 31%, a numărului de agenți economici – 47%, a cifrei de afaceri agenților economici – 47%, a volumului de investiții capitale – 43%.</p> <p>Dezvoltarea urbanistică a mun. Bălți este, de asemenea, subminată de capacitatea redusă de finanțare a modernizării infrastructurii din bugetul municipal, capacitatea fiscală per locuitor constituind în 2020 doar 58% față de mun. Chișinău, fiind chiar mai mică decât a mun. Comrat (65% față de Chișinău) și Orhei (81% față de Chișinău).</p> <p>Experiența internațională demonstrează că fără orașe regionale puternice, o țară nu poate avea regiuni puternic dezvoltate și nici o economie națională robustă. Aceasta deoarece dezvoltarea se manifestă prin concentrarea creșterii în câteva centre și propagarea acestora către zonele din jur, până când dezvoltarea ajunge în toate colțurile țării.</p> <p>Mai mult, zonele rurale nu pot avea performanțe bune fără zone urbane puternice, iar zonele urbane necesită o integrare teritorială corectă cu zonele rurale pentru a obține o expansiune și o dezvoltare durabilă: este greu ca una să fie posibilă fără alta.</p> <p>În general, orașele mari (și în special al doilea oraș după capitală) reprezintă sursa de dinamism a unei țări și au un rol esențial în îmbunătățirea performanței economiei naționale și a economiilor regionale.</p>
<p>4. Scopul elaborării documentului de politici publice</p>	<p>Scopul elaborării Programului, în contextul noului ciclu de planificare regională strategică (SNDR 2022-2028), constă în detalierea și concretizarea acțiunilor necesare realizării obiectivului general de accelerare a dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare, în continuarea eforturilor conjugate ale autorităților publice locale și centrale, sectorului privat, societății civile și partenerilor de dezvoltare, inclusiv în vederea direcționării alocării resurselor publice și private în atingerea obiectivelor politicii de dezvoltare regională, prin consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în calitate de motoare de creștere a competitivității regiunilor.</p>

	<p>Astfel, în corespundere cu cadrul strategic al SNDR 2022-2028 și cu noua paradigmă de dezvoltare regională a Republicii Moldova³, Obiectivul general al Programului va consta în <i>„Consolidarea rolului mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare și al doilea oraș al țării, atractiv pentru locuitori, antreprenori și vizitatori, care generează creștere economică, bunăstare și ocupare a forței de muncă”</i>.</p> <p>În continuare, obiectivul general al Programului urmează să se bazeze pe următoarele 3 obiective specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii de servicii și utilități publice; ▪ Îmbunătățirea mobilității urbane și a calității infrastructurii de acces naționale și internaționale; ▪ Sprijinirea schimbărilor structurale a economiei pentru susținerea unei creșteri economice inteligente, bazate pe avantajele competitive regionale. <p>Elaborarea Programului este prevăzută în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 235/2021 – acțiunea 9.4.2, care vine întru realizarea Obiectivului 9.4 ce vizează implementarea politicii de dezvoltare urbană (centrele urbane și orașele-poli de creștere).</p>
<p>5. Concordanța cu Strategia națională de dezvoltare</p>	<p>Dezvoltarea mun. Bălți în calitate de al doilea centru urban și unicul oraș cu statut de municipiu de gradul unu al țării, constituie o prioritate strategică națională în realizarea țintelor și obiectivelor SND și SNDR, urmând să contribuie substanțial la reducerea tendințelor actuale de supra-concentrare a resurselor în mun. Chișinău în detrimentul restului teritoriului național.</p> <p>Viziunea SND 2030 constă în transformarea Republicii Moldova până în anul 2030 într-o țară în care oamenii vor dori să trăiască, vor vedea oportunități pentru dezvoltarea individuală și de care își vor lega aspirațiile, o țară în care părinții o vor vedea ca un loc bun de trai și de dezvoltare pentru copii⁴. Având la bază o viziune homocentrică de dezvoltare, scopul strategic al SND 2030 constă în sporirea calității vieții cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de vârstă, mediul de reședință, sex, etnie, dizabilitate, religie și alte diferențe, în care nici un om nu trebuie lăsat în urmă.</p>

³ Aprobata de Consiliul Național de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova la data de 13.02.2020.

⁴ Totodată, SND 2030 este contribuția Republicii Moldova la realizarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, adoptată de către țările membre ale Organizației Națiunilor Unite în septembrie 2015 (în continuare – ”Agenda 2030”), respectiv transpunând în cadrul național țintele și indicatorii Agendei 2030, adaptați la realitățile specifice ale Republicii Moldova.

	<p>În acest context, SND 2030 țintește inclusiv creșterea ponderii PIB-ului produs în afara mun. Chișinău de la 41,6% în 2015 la 65% în 2030, rezultat care poate fi obținut doar prin implementarea unei politici publice de dezvoltare regională și creștere a competitivității tuturor regiunilor țării. Totodată, SND 2030 trasează imperativul dezvoltării unor orașe regionale competitive, care să preia (cel puțin parțial) fluxurile de emigrare internă, pentru a evita suprasolicitarea infrastructurii mun. Chișinău și a asigura o dezvoltare durabilă a întregului teritoriu național.</p> <p>Prin implementarea SNDR 2022-2028, implicit prin prezentul Program, se va transpune la nivel teritorial obiectivele și țintele SND, care urmăresc realizarea unor intervenții sistemice pentru a contribui la creșterea indicatorilor medii de calitate a vieții (măsurați în 10 dimensiuni) a tuturor cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de mediul de reședință.</p> <p>La fel, este important de menționat că, prin realizarea Obiectivului general 1 din SNDR „<i>Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor</i>” prin direcția prioritară 1 aferentă „<i>Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în calitate de motoare de creștere a competitivității regiunilor</i>”, preluate în Programul național de accelerare a dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare se va contribui la implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a ONU, și anume a Obiectivului de Dezvoltare Durabilă nr. 11 - <i>Orașe și comunități durabile</i>, care țintește dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.</p>
<p>6. Concordanța cu Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM)</p>	<p>Implementarea Programului se va realiza prin intermediul următoarelor programe/ subprograme bugetare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5004 Susținerea întreprinderilor mici și mijlocii; - 5804 Eficiență energetică și surse regenerabile - 6602 Dezvoltarea turismului; - 6402 Dezvoltarea drumurilor; - 6404 Dezvoltarea transportului auto; - 6406 Dezvoltarea transportului aerian; - 7502 Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale; - 7503 Aprovizionarea cu apă și canalizare etc. <p>Subsidiar, finanțarea Programului și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia va fi realizată în conformitate cu resursele financiare planificate de bugetul de stat și din sursele partenerilor externi, iar realizarea obiectivelor și implementarea acțiunilor planificate și prevăzute anual în buget va fi asigurat de către responsabilii stabiliți conform planului de acțiuni.</p>

	<p>Totodată, se menționează că, acțiunile pentru implementarea Programului, vor fi concepute astfel încât să reprezinte o platformă pentru a atrage donatorii interesați în implementarea politicii de dezvoltare urbană.</p>
<p>7. Concordanța cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice</p>	<p>Abordarea strategică a SNDR 2022-2028 este fundamentată de noua paradigmă de dezvoltare regională a Republicii Moldova⁵ și care impune o aplicare transversală a principiului concentrării asupra tuturor intervențiilor sectoriale și inter-sectoriale, care urmărește în mod special trei aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concentrarea resurselor: cea mai mare parte a resurselor urmează a fi direcționate către zonele cu cel mai mare potențial de creștere, care ulterior prin a difuza dezvoltarea asupra zonelor proxime; ▪ Concentrarea efortului: cea mai mare parte a resurselor urmează a fi direcționate către prioritățile de creștere economică; ▪ Concentrarea cheltuielilor: fondurile alocate urmează a fi valorificate într-o manieră intensivă, pentru galvanizarea eficienței și eficacității. <p>Astfel, una dintre măsurile prioritare al SNDR constă în consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în calitate de motoare de creștere a competitivității regiunilor, în acest sens urmând a fi elaborat și implementat un program de accelerare a dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare, care va ținti reducerea decalajelor față de mun. Chișinău după principalii indicatori de dezvoltare socio-economică (<i>activitate prevăzută în cadrul Măsurii 1.1 din SNDR</i>).</p> <p>Elaborarea Programului este prevăzută în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021 – acțiunea 9.4.2., care vine întru realizarea Obiectivului 9.4 ce vizează implementarea politicii de dezvoltare urbană (centrele urbane și orașele-poli de creștere).</p>
<p>8. Perioada planificată pentru elaborarea documentului de politici publice</p>	<p>Proiectul documentului de politici publice urmează a fi elaborat în perioada octombrie –decembrie 2022 și urmează a fi prezentat spre aprobare către finele anului 2022.</p> <p>Programul urmează a fi aprobat prin hotărâre de Guvern.</p>
<p>9. Părțile implicate</p>	<p>Programul urmează a fi elaborat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, cu asistența tehnică a Proiectului GIZ „Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova” și prin implicarea activă a următoarelor instituții:</p>

⁵ Aprobata de consiliul Național de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova în data de 13.02.2020

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agenția de Dezvoltare Regională Nord; ▪ Primăria și Consiliul Municipal Bălți; ▪ Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord. <p>De asemenea, în dependență de intervențiile necesare în domeniile vizate de Program, vor fi atrase în calitate de părți următoarele autorități și instituții publice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministerul Finanțelor; - Ministerul Economiei; - Ministerul Mediului; - Ministerul Sănătății; - Ministerul Educației și Cercetării; - Ministerul Culturii; - Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare; - alte instituții și mediul de afaceri. <p>În vederea elaborării proiectului de document de politici, prin ordinul directorului ADR Nord va fi creat Grupul de lucru, care va urmări realizarea procesului participativ prin următoarele activități: chestionarea grupurilor țintă, diseminarea informației în mass-media, acumularea de propuneri și opinii, precum și consultarea cu mediului de afaceri din municipiu.</p> <p>La fel, va fi implicată societatea civilă și partenerii de dezvoltare, în acest sens fiind prevăzute ședințe pentru consultarea obiectivelor specifice ale Programului.</p> <p>Întregul proces se va realiza transparent, activ și participativ, precum și în strictă conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, Hotărârii Guvernului nr. 967/2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, precum și alte acte normative care prevăd mecanismul de consultare, elaborare și promovare a documentelor de politici publice.</p>
--	---

Instituția inițiatoare: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale,
 Persoana de contact: Igor Malai, Șef direcție politici de dezvoltare regională
 e-mail: igor.malai@midr.gov.md, tel: 022250553

Instituția de suport: Agenția de Dezvoltare Nord,
 Persoana de contact: Maria Prisăcari, Directoare
 e-mail: mariaprisacari.adrnord@gmail.com, tel: 023161980